

REPERE DIN ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI GENERALE A ROMÂNILOR UNIȚI DIN VICARIATUL HAȚEG

Maria-Cristina Ploscă

Asociația Generală a Românilor Uniți, una din cele mai puternice asociații ale mirenilor s-a înființat în toamna anului 1929 cu binecuvântarea și sprijinul moral și material al ierarhilor uniți, mitropolitul Vasile Suciu și episcopul Valeriu Traian Frentiu. Gânduri de organizare ale laicilor într-o asociație existau din 1926 în cadrul Bisericii Unite însă realizarea acestei dorințe s-a întâmplat cu ocazia congresului de la Blaj din 23-24 noiembrie 1929. Scopul principal era promovarea vieții religioase sociale și culturalizarea poporului pe tărâm spiritual. Printr-o bogată activitate religioasă constând din congrese, conferințe și editare de cărți, reviste, ziare urma modelul Acțiunii Catolice a lui Pius XI¹.

AGRU cuprindea întreaga Biserică Unită având o organizație centrală (Asociația Generală) care se ramifica în organizații diecezane și finalizată în AGRU parohial. În 1933 AGRU avea 793 organizații cu 55 mii de membrii și sediul central la Cluj².

Primul președinte ales în 1929 era Valeriu Pop, tânăr avocat din Bistrița, iar funcția de secretar general era îndeplinită de Augustin Popa, profesor la Academia teologică din Blaj. Printre membrii marcanți menționăm pe: profesorul Iuliu Hațieganu, Nicolae Drăgan, Romul Boilă, Alexandru **Borza**, vicepreședinte, dar și reputat botanist, întemeietorul Grădinii Botanice din Cluj³.

În *Apelul* din 12 decembrie 1929 semnat de Dr. Valeriu Pop și trimis pe tot cuprinsul Bisericii Unite se menționează țelurile AGRU:

- 1) Susținerea, apărarea și realizarea intereselor Bisericii Unite cu Roma;
- 2) Adâncirea vieții sufletești a membrilor și intensificarea educației religioase;
- 3) Îndrumarea vieții publice și private potrivit eticii creștine, în sentimentul iubirii de neam și de patrie;
- 4) Combaterea curentelor sociale și religioase cu caracter sectant, distructiv, antinațional și anticreștin.

Cotizația pentru membrii fondatori era de 5000 lei membrii pe viață⁴.

Activități mobilizatoare erau congresele generale care se țineau în diferite localități, pentru a anima toate regiunile țării. Din rapoartele congreselor eparhiale se observă întinderea organizației-satele erau antrenate (fiecărui paroh i se trimitea statutul, se țineau prelegeri, se organizau pelerinaje, se ridicau troițe). S-a colaborat intens cu ASTRU (Asociația Studenților Români Uniți) organizată în 1931 la Cluj, întâi ca secție de tinerime apoi din 1933 separat. Colaborarea consta în conferințe publice cu subiect religios sau de cultură generală și publicarea de broșuri. În 1933 sub egida AGRU s-a format Federația Asociațiilor Femeilor Române Unite⁵. Ca instrumente de lucru se foloseau periodicul Buletinul asociației generale a românilor uniți, Calendarul Agru-ului 1935 tipărit la Oradea și care în următorii ani a apărut la Cluj. În aceeași perioadă s-a constituit Biblioteca Agru.

¹ Viața creștină, nr.21-22/1999.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Direcția Județeană Hunedoara a Arhivelor Statului, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1929.

⁵ Viața creștină, nr. 21-22/1999.

Adresa 3381/1929⁶ ne arată constituirea AGRU-ului din dieceza Lugoj, unde erau invitați și reprezentanți din Vicariatul român unit Hațeg, adunarea având loc la 27 decembrie 1929 în sala Cazinoului român, alegându-se comitetul diecezan.

În adresa 3491/1929⁷ a Episcopiei din Lugoj către Oficiul Vicarial român unit din Hațeg la 19XII 1929 credincioșii uniți erau chemați la adunarea de constituire a comitetului diecezan al AGRU. Cum se preciza în circulară principalii invitați erau mirenii iar dintre clerici protopopii sau alți reprezentanți oficiali însă la formarea comitetelor protopopești se vor prezenta preoții ce vor fi coordona activitatea în parohii.

Altă adresă 690/1931 trimisă de Episcopia Lugojului vicariatelor din subordine spune: „cu durere trebuie să constatăm că acest lucru merge foarte încet, abia în vreo zece parohii s-au înființat comitetele AGRU, în ce privește activitatea lor afară de două-trei excepții este nulă, rămânând rușinați de alte eparhii”. Cauza este găsită în lipsa oamenilor pregătiți pentru organizarea AGRU. În scopul organizării eficiente a AGRU în fiecare parohie a fost trimis din Cluj, unde se afla sediul central, modul de organizare și câte un exemplar din „Regulamentul AGRU-ului”. Prin aceeași adresă 690/1931 episcopul Alexandru Nicolescu compară AGRU cu „mișcarea universală” Acțiunea Catolică a lui Pius al XI-lea, prin scopurile înalte ale moralei creștine precizate în statute⁸.

Cu greutatea inerentă începutului totuși congresele anuale au avut loc în următoare succesiune:

23-24 noiembrie 1929 Blaj
 24-26 octombrie 1930 Sighet
 21-22 noiembrie 1931 Oradea
 26-27 noiembrie 1932 Aiud
 21-23 noiembrie 1933 Dej
 5-7 octombrie 1934 Lugoj,
 25-27 octombrie 1935 Careii Mari
 20-22 noiembrie 1936 Târgu-Mureș
 6-8 noiembrie 1937 Satu mare
 1938 Cluj⁹

La aceste congrese participau și arhieriei. Se făceau Liturghii arhieriești cu multe cuminecări, procesiune euharistică, conferințe și discuții importante asupra problemelor din viața Bisericii Române Unite se votau moțiuni și se trimiteau telegrame Sfântului Părinte și regelui. Congresele diecezane care se organizau anual, erau copie a congreselor generale. Până în 1940 s-au ținut regulat ședințele Comitetului de direcție și congresele diecezane. Exemplificăm cu programul congresului general din Târgu-Mureș:

Vineri 20 noiembrie: Orele 12 Sosire
 15 Ședința Comitetului Central
 Sâmbătă 21 noiembrie Liturghie- predică
 Prima ședință a congresului
 Masă comună
 A doua ședință
 Primirea Înălților Arhieriei în Târgu-Mureș
 Vecernie-predică

⁶ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1929, fila 19.

⁷ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1929, fila 26.

⁸ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1931, fila 15.

⁹ Viața Creștină, nr.21-22/1929.

Concert susținut de corul catedralei Blaj
 Duminică 22 noiembrie Liturghie arhierască cu predică
 Procesiune teoforică
 Ședință festivă a Congresului- Cuvântări către popor
 Banchet

Participau: membrii Comitetului central, membrii Comitetelor eparhiale, membrii fondatori și câte zece delegați de fiecare eparhie pe toți membrii AGRU precum și întreg clerul și pe toți credincioșii provinciei Mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș. Cluj, în ședința Comitetului Central din 22 Octombrie 1936¹⁰

Secretar
 Dr. Augustin Pop

Președinte
 Valeriu Pop

În vicariatul Hațegului, AGRU este menționată în adresele pe care preoții parohi le trimiteau Episcopiei din Lugoj. În Hațeg ca atare AGRU era organizat din 1934 sub conducerea lui Ioan Danciu. Avem mențiuni ale existenței asociației în Silvașul de Sus cu AGRU și Reuniunea Femeilor Unite, ce-și desfășurau activitatea prin ședințe lunare, în Silvașul de Jos, Subcetate, Totești, Pâclișa, Vălioara, Boița, Râu Alb-Băiești, Răchitova, Șerel, aici existând și o bibliotecă de 120 de volume. Tot în 1934 este trimisă o circulară către vicariatul Hațeg prin care erau invitați în Lugoj, pentru Congresul general, ce urma să aibă loc în toamnă, reprezentanții asociației. Apropiindu-se congresul dar și datorită faptului că își anunțase participarea regele Carol al II-lea, urmează alte circulare, de la Episcopia Lugojului, de la Episcopul Alexandru Nicolescu prin care se organizau festivitățile, ce conțineau diverse puncte de interes-un concurs de coruri satești, iar pentru stimularea participării masive a populației erau anunțați de existența trenurilor gratuite sau cu 75% reducere. Tot prin aceeași circulară erau convocați din fiecare protopopiat 1-2 preoți care să însoțească populația. Pentru participare la procesiune „frații preoți” trebuiau să poarte „odăjdii de culoare albă cu flori în aur sau galben”. În data de 1 octombrie fiecare comună trebuia să-și desemneze participanții la festivități¹¹.

În timpul celui de-al doilea război mondial activitatea AGRU își reduce din forță datorită mobilizării membrilor de exemplu în comunele Berthelot și Fărcădin în 1943, AGRU există doar pe hârtie dar nu activa-cauza fiind mobilizarea bărbaților¹². În Silvașul de Sus sau Superior în 1941 AGRU cu 12 membrii și Societatea femeilor au ținut 21 de cuvântări în diferite ocazii, 14 ședințe cu rugăciuni și cântări iar pentru biserică s-au cumpărat diverse obiecte de cult¹³. În parohia Subcetate în 1942, bărbații membrii AGRU erau concentrați-activitatea era redusă, dar femeile membre în Reuniunea Mariană, continuă activitatea, atestată și prin cotizația lunară¹⁴.

Hațegul este mai bine organizat chiar în aceste condiții vitrege, astfel președintele I. Danciu în 1942 prezintă o dare de seamă asupra activității desfășurate de asociația AGRU Hațeg. În prezentarea sa se menționează că statutele organizației Hațeg sunt din cele ale AGRU general Între 1939-1941, activitatea este redusă din cauza izbucnirii războiului, însă cei rămași acasă au adunat fonduri necesare reparării

¹⁰ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1936, fila 29.

¹¹ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1934, fila 63.

¹² DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1943, fila 80.

¹³ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1942, fila 48.

¹⁴ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara, dosar 2/1943, fila 36.

construcțiilor, ajutoarelor de iarnă necesare săracilor, dar s-a ridicat și un monument închinat eroilor batalionul 16. Ca îndrumător spiritual postul era ocupat de părintele vicar R. Stoian. Președintele Ioan Danciu a însoțit în vizitațiunile canonice pe Episcopul Ioan Bălan, făcute de acesta în vicariatul Hațeg și protopopiatul Valea Jiului pentru ajutorarea bisericilor sărace¹⁵.

După 1944 manifestările clerului greco-catolic s-au circumscris atitudinii de necooperare cu autoritățile instalate la putere. Poziția organizațiilor laicului unit era asemănătoare chiar radicală mulți dintre membrii ASTRU și AGRU erau înscriși în PNT. În următorii ani lucrurile s-au înrăutățit, broșurile și celelalte publicații ale bisericii erau cenzurate sau chiar interzise, iar congresele AGRU au început să fie suspendate de Prefecturi din aprilie 1947.

MARKS FROM THE ACTION OF THE UNITED ROMANIANS GENERAL ASSOCIATION IN HAȚEG VICARAGE

Abstract

The General Society of Uniate Romanian was established in the autumn of 1929, at the Convention, held in Blaj in 23-24th of November. This Society benefited by the moral and financial support of metropolitan bishop Vasile Suciș and bishop Valeriu Traian Frențiu.

The first elected president was the lawyer Valeriu Pop and general secretary was Augustin Popa. We mention some important members from this Society such as: prof. Iuliu Hațieganu, Nicolae Drăgan, Romul Boilă, Alexandru Borza.

Between 1929-1938 were organised ten Conventions in different cities from Transylvania. In the Hațeg vicary, the Society was organised from 1934. After 1944, the function was reduced and later in 1947 it has been suspended.

¹⁵ DJHAN, fond Prefectura Județului Hunedoara dosar 2/1942, fila 46.